

AHDİ ATİK VE AHDİ CEDİD'DE SALDIRGANLIK VE ŞİDDET OLGUSUNUN SOSYOLOJİK TAHLİLİ

Emine ÖZTÜRK*

Öz

Bu araştırmada Yahudi kültüründe genelde toplumsal özelde de kadınlara yönelik olarak uygulanan şiddetin dinî argümanları ele alınacaktır. Tevrat'ın konuyla ilgili ayetlerine atıfta bulunan bu çalışma, ayrıca Rabbinik kültür ve İncil bağlamında da konuya yaklaşımları ele almaktadır. Araştırmaya konu olan Kitabı Mukaddes ayetlerinin sıhhati noktasındaki tarihsel sorunsallık, başka bir araştırmanın konusu olması bakımından, bu makalenin kapsamına girmemektedir ve bu ayetlerin kendi kültürüne yansımaları ön plana çıkartılmaktadır. Biz bu çalışmanın dinî metinlerdeki şiddet olgusunun sınırlı bir analizini yapması bakımından din sosyolojisi ve dinler tarihi çalışmalarına katkı sağlayacağı kanısındayız.

Anahtar Kelimeler: Ahdi Atik, Ahdi Cedid, Şiddet, Yahudi ve İbrani Kültürü, kadın.

THE SOCIOLOGICAL ANALYSIS OF EVENT OF AGGRESSION AND VIOLENCE IN THE OLD TESTAMENT AND NEW TESTAMENT

143

Abstract

In this research it will be discussed that the religious arguments of the violence which is used against people in general means in Jewish Culture and in societal means which is used against women. This research which makes refers to passages of the Old Testament related with this subject and deals with the approaches which are relevant to Rabbinic Culture and the New Testament. It could be discussed in another research that if these passages real or not. We hope will make some contribution the Sociology of Religion and the History of Religions by this research.

Keywords: Old Testament, New Testament, Violence, Jewish and Hebrew Culture, Woman.

* Yrd. Doç. Dr. İğdir Üniv., İlahiyat Fakültesi, Din Sosyolojisi Anabilim Dalı Öğretim Üyesi,
emine.ozturk@igdir.edu.tr

Giriş

İnsanlık tarihi toplumların dinî söylemlerle giriştiği şiddet eylemleriyle doludur. Tarih boyunca insanlar dinî platformda “ötekileştirme”ye başvurmuş ve kendisinden olmayan yani “öteki” olan herkese karşı şiddet girişiminde bulunmuştur. Yaygın kanaatin aksine şiddet sadece sonradan dünya tarih sahnesinde görülen tek tanrılı dinlerin müntesiplerine karşı uygulanmamış, aynı zamanda onlar tarafından da –yeterli güce ulaşıldığında- politeist, monoteist ve hatta aynı dinin müntesipleri arasındaki farklı dinî söylemlere karşı bile uygulanmıştır.

Ahdi Atik ve Ahdi Cedid'in şiddet yaklaşımı bize insanlık tarihinin Hz. Musa'dan bugüne yani en az 4000 yıllık bir din tarihî süreci içerisinde şiddete ilişkin zihniyetin insanlık tarihinde nasıl ve ne olduğunu anlamamıza yardımcı olacaktır.

Semavi dinlerin, kitabıyla ve tüm dinî kurumlarıyla bugüne ulaşanı, en eskisi olarak bilineni Yahudiliktir. Yahudilik tarihi bir anlamda savaşların, sürgünlerin ve gerek çeşitli milletlerin Yahudilere yaptıkları gerekse Yahudilerin kendi içlerinde birbirlerine yaptıkları zulüm ve işkencelerin tarihi sayılabilir. Bu anlamda tüm bu zulümler, işkenceler Tevrat'a, İncil'e ve hatta Kuran-ı Kerim'e de yansımıştır. Şayet Tevrat'ta yer alan şiddet pasajları mahiyetlerine göre ayrılacak olursa şöyle bir tablo çıkacaktır. Tüm kutsal kitaplarda olduğu gibi Tevrat'ta ve İncil'de de saldırganlığın insan tabiatına has, insanı çoğunlukla zor durumlarda bırakan ve ayrıca ona suç işleten kötü bir duygu olduğu kısacası öfke ile kalkanın zararlı oturacağı açıkça vurgulanmıştır. Ancak bu pasajlarında ötesinde, Kitabı Mukaddes'te, Yahudilerin maceralı tarihleri gereği onların uğradıkları şiddetten, zulümlerden ve aynı zamanda kısmen kendilerinin de gerek başka

toplum ve insanlara gerekse kendilerinden Yahudilere yaptıkları haksızlıklardan, şiddetten ayrıca Rabbin de bunu aynı şekilde cezalandıracağından söz edilmektedir.

Ayrıca Yahudilerin yaptıkları çetin savaşlardan ve yaşadıkları katliamlardan da söz edilmektedir. Ancak bilhassa sosyal şiddetten söz edilen pasajlarda şiddet övülmemekle birlikte şiddet uygulayana karşı şiddet uygulamak yani şiddet durumunda şiddete izin verilmektedir. Kısaca Yahudi Şeriatı'na göre günahın ve kanın ancak kanla temizleneceği gibi bir ilkeyi yahut şiddete karşı şiddeti caiz gören anlayışı ise ilk önce Tevrat'ta görmekteyiz. Ayrıca Tevrat'a bakılırsa kulların günahkârlıkları yanlışları karşısında onlardan intikam alan intikamcı bir Tanrı anlayışı Tevrat'ın hemen her satırında göze çarpmaktadır.

Tevrat've İncil'e Göre Şiddet ve Saldırganlık

Tevrat ve İncil'deki şiddet pasajlarını daha iyi anlamak için bu pasajları konularına göre sınıflandırmak yerinde olacaktır. Kitabı Mukaddes'teki şiddet pasajları şöyle sınıflandırılabilir.

1-Genelde tüm toplumların özelde de Yahudi toplumunun kendi içlerinde birbirlerine uyguladığı sosyal şiddet.

Ahdi Atik'e göre yeryüzünde şiddet ilk olarak Adem'in oğlu Kayin tarafından uygulanmıştır. Kayin'in kıskançlık sebebiyle Habil'i öldürmüş, Rab ise Kayin'i toprağın laneti ile cezalandırmıştır. Fakat asıl ilginç olan Kayin'in suçuna ve Rab'bin onu cezalandırmasına rağmen, ona karşı başkasının uygulayacağı şiddet eylemine Rab'bin intikamcı tavır sergilemesidir: "Bugün beni bu topraklardan kovdun. Artık huzurundan uzak kalacak, yeryüzünde aylak aylak dolaşacağım. Kim bulsa öldürecek beni.' Bunun üzerine Rab, 'Seni

kim öldürürse, ondan yedi kez öç alınacak' dedi. Kimse bulup öldürmesin diye Kayın'ın üzerine bir nişan koydu.”¹

Yine Tevrat'a göre Nuh tufanının nedeni şiddettir. Böylece Allah yeryüzünü zorbalıkla dolduran insanoğlunu cezalandırmak istedi. Yani yukarıda sözünü ettiğimiz intikam anlayışı daha ilk satırlarda göze çarpmaktadır. Başka bir deyişle Tevrat'a göre Allah böylece insanın zulmüne karşı insana zulmetmişti.

Rab baktı, yeryüzünde insanın yaptığı kötülük çok, akli fikri hep kötülükte. İnsanı yarattığına pişman oldu. Yüreği sızladı.² Tanrı'nın gözünde yeryüzü bozulmuş, zorbalıkla dolmuştu. Tanrı yeryüzüne baktı ve her şeyin ne denli bozulduğunu gördü. Çünkü insanlar yoldan çıkmıştı. Tanrı Nuh'a, "İnsanlığa son vereceğim" dedi, "Çünkü onlar yüzünden yeryüzü zorbalıkla doldu. Onlarla birlikte yeryüzünü de yok edeceğim".³ Her şeye rağmen Rab diyor ki, "Ağaçları kesin, Yeruşalim'e karşı kuşatma rampaları yapın. Bu kent cezalandırılmalı, içinde zorbalıktan başak bir şey yok. Kuyu suyunu nasıl tez tutuyorsa, Yeruşalim'de kötülüğünü öyle taze tutuyor. Şiddet ve yıkım yankılanıyor orada, karşımda hep hastalık ve yaralar var."⁴

Ülkenden şiddet, sınır boylarından soygun ve yıkım haberleri duyulmayacak artık. Surlarına kurtuluş kapılarına övgü adını vereceksin.⁵ Bol bol sedir ağacı kullandın diye, Kral mı oldun sanırsın? Baban doyasıya yiyip içti, ama iyi ve doğru olanı yaptı; onun için de işleri iyi gitti. Ezilenin yoksulun davasını savundu. Onun için de işleri iyi gitti. Beni tanımak bu değil midir? diyor Rab. "Seninse gözlerinde yüreğinde yalnız kazanca, suçsuz kanı dökmeye, Baskı ve zorbalık yapamaya yönelik."⁶ Siyon halkı, "Babil Kralı, Nabukednessar yuttu,

¹ Yaratılış, 4:14-15.

² Yaratılış, 6/Tufan, 5-6.

³ Yaratılış, 6/Tufan, 11-13.

⁴ Yeremya, 6/Yeruşalim Kuşatma Altında, 6-7.

⁵ Yeşaya, 60/10.

⁶ Yeremya, 22/Kral Şallumla İlgili Bildiri, 16-17

bizi ezdi. Boş bir kaba çevirdi” diyecek, “Canavar gibi yuttu bizi, Güzel yemeklerimizle karnını doyurdu, Sonra bizi kustu. Bize ve yurttaşlarımıza yapılan zorbalık Babil’in başına gelsin”. Yeruslaim dökülen kanımızın hesabını Kildaniler’den sorulsun” diyecek.⁷

Ülkede duyacağınız söylentiler yüzünden, cesaretinizi yitirmeyin, korkmayın. Bir yıl bir söylenti duyulur, ertesi yıl bir başkası; ülkedeki zorbalıkla, önderin öndere karşı çıktığıyla, ilgili söylentiler duyulur.⁸ İşte o gün! Gün yaklaştı! Yıkım hazır. Değnek çiçeklendi, gurur tomurcuklandı. Zorbalık ayaklanıp kötülüğün sopası oldu. Halktan o kalabalıktan kimse kalmayacak; mallarından, görkemlerinden bir şey kalmayacak.⁹ Kendinize zincirler hazırlayın! Ülkede kan akıtılıyor. Kent zorbalık dolu.¹⁰ Bana, “İnsanoğlu, bunları gördün mü? dedi. “Yahuda halkı burada yaptığı iğrenç şeyler yetmiyormuş gibi, ülkeyi zorbalıkla doldurup beni sürekli öfkeliendiriyor. Bak dalı nasıl burunlarına uzatıyorlar.¹¹

Ülkede yaşayan halka deki, Egemen RAB, İsrail ve Yeruslaim’de yaşayanlar şöyle diyor. Yiyeceklerini umutsuzluk içinde yiyecek, sularını şaşkınlık içinde içecekler. Orada yaşayanların zorbalıkları yüzünden ülke ıssız bırakılacak.¹² Ama babası kendi günahı yüzünden ölecektir. Çünkü zorbalık etti kardeşini soydu.¹³

2)Kan dökmenin yasaklanması ve Tanrı'nın toplumu cezalandırmak için kullandığı bir tehdit ve bir ceza olarak kullandığı korkutucu güç olarak ilahî gazap ve ilahî azap olarak şiddet

Tevrat’a göre Tanrı insana kan dökmeyi yasaklayıp, bu kan kendi kanı olsa bile, kan dökenin kanının döküleceğini de açıkça

⁷ Yeremya, 51/Rabbe Övgüler, 34-35.

⁸ Yeremya, 51/Rab İsrail’e yardım edecek, 46.

⁹ Hezeikel, 7/Son Yaklaştı, 10-11.

¹⁰ Hezeikel, 7/Son Yaklaştı, 23.

¹¹ Hezeikel, 8/Rabbin Tapınağında Puta Taparlık, 17.

¹² Hezeikel, 12/Sürgüne Gidiş Simgelerle Anlatılıyor, 19.

¹³ Hezeikel, 18/Kişisel Sorumluluk, 18.

belirtmektedir. Allah kötü insanlara da kendisi şiddet uygulayarak onları cezalandıracağını vurgular. Böylece intihar da dâhil bütün şiddet çeşitleri yasaklanmıştır, bunlara başvuranlar ilahî azapla cezalandırılır.

Tanrı, Nuh'u ve oğullarını kutsayarak, "Verimli olun, çoğalıp yeryüzünü doldurun" dedi.¹⁴ Bütün canlılar size yiyecek olacak. Yeşil bitkiler gibi hepsini size veriyorum. Yalnız kanlı et yemeyeceksiniz, çünkü kan canı içerir, sizin de kanınız dökülürse hakkını kesinlikle arayacağım. Her hayvandan hesabını soracağım. Her insandan canına kıyan herkesten hakkınızı arayacağım.¹⁵ Bu ifadelerle Allah intiharı yasaklamaktadır.

İnsan kanı dökmek de tamamen yasaklanmaktadır. Böylece insan hayatı en kıymetli değerdir. "Kim insan kanı dökerse, kendi kanı da insan tarafından dökülecektir. Çünkü Tanrı insanı kendi suretinde yarattı. Verimli olun, çoğalın yeryüzünde üreyin, artın".¹⁶

Rabbin nefret ettiği altı şey vardır ve canına mekruh olan yedi şey vardır: Yüksek gözler, yalancı dil, suçsuz kanı döken el, kötü düşünceler kuran yürek, kötülüğe koşmak için acele eden ayak, yalan soluyan yalancı şahit ve kardeşler arasına düzensizlik sokan.¹⁷

3) İnsanoğlunun insana zulmü, şiddeti ve tek sığınacak merci Tanrı

İnsanoğlu kendi türlerinin zulmünden bir kurtarıcı olarak da Allah'a sığınmaktadır. "Tanrım kayamdır. O'na sığınırım. Kalkanım, güçlü kurtarıcım, korunağım, sığınacak yerimdir. Kurtarıcım, zorbalıktan beni sen kurtarırsın."¹⁸ Oysa sen sıkıntı çekenleri görürsün. Yardım etmek için onları izlersin. Çaresizler sana dayanır ve öksüzün yardımcısı sensin. Kötünün, haksızın kolunu kır, sormadık

¹⁴ Yaratılış, 9/1.

¹⁵ Yaratılış, 9/4-5.

¹⁶ Yaratılış, 9/6-7.

¹⁷ Süleyman'ın Meselleri 6/16.

¹⁸ 2.Samuel, 22/ Davut'un Zafer Ezgisi, 3.

hesap kalmasın yaptığı kötülükten.¹⁹ Rab yaşıyor. Kayama övgüler olsun! Yücesin Kurtarıcım Tanrı. O'dur öcümü alan Halkları bana bağımlı kılan. Düşmanlarımdan kurtarır, başkalarından üstün kılar beni. Zorbaların elinden alır. Bunun için uluslar arasında sana şükredeceğim Ya Rab! Adını ilahilerle öveceğim.²⁰

Ya Rab, ne zamana dek seni yardıma çağıracağım. Beni duyuyor musun? “Zorbalık var!” diye haykırıyorum. Ama kurtarmıyorum. Bunca kötülüğü bana neden gösteriyorsun. Nasıl hoş görürsün bunca haksızlığı? Nereye baksam şiddet ve zorbalık var. Kavgaların çekişmelerin sonu gelmiyor.²¹

4) Allah'ın kötöleri sınama biçimi olarak şiddet

Allah kötöleri şiddetle sınamaktadır. Bu Tanrısal bir imtihandır Tevrat'ta. “Rab doğru insanı sınar kötüden zorbadan tiksindir. Kötölerin üzerine kızgın korlar ve kükürt yağdıracak. Paylarına düşen kas kavurucu rüzgâr olacak”.²²

5) İktidarda bulunan zenginlerin ve hükümdarların şiddeti, bir yönetim vasıtası olarak şiddet

Yöneticilerin uyguladıkları zulüm Tevrat'ta Tanrı tarafından açıkça kınanmaktadır. Haram malda burada bir çeşit şiddet olarak kabul edilmektedir. İnsanlara kendi ücretleri ile yetinmeleri söylenmekte ve zorbalıkla kazanılan mal kötömsenmektedir. “Şaşkına çevir kötöleri, Ya Rab, karıştır dillerini. Çünkü kentte şiddet ve çatışma görüyorum. Gece gündüz kenet surları içinde dolaşırlar, Haksızlık fesat dolu kentin içi. Yıkıcılık kentin göbeğinde, Zorbalık hile eksilmez meydanından.²³ Ey yöneticiler, gerçekten adil mi karar verirsiniz? Doğru mu yargılıyorsunuz insanları? Hayır, hep haksızlık tasarlıyorsunuz

¹⁹ Mezmurlar, 10/14-15.

²⁰ Mezmurlar, 18/ 46-49.

²¹ Habakkuk, 1/Habakkuk'un Rab'be Yakınması, 1-2.

²² Mezmurlar, 11/5-6.

²³ Mezmurlar, 55/9-11.

içinizde Zorbalık saçar elleriniz yeryüzüne.²⁴ Bütün krallar önünde yere kapansın, bütün uluslar O'na kulluk etsin. Çünkü yardım isteyen yoksulu, dayanağı olmayan düşkünü o kurtarır. Yoksula düşküne acır. Düşkünlerin canını kurtarır. Baskıdan, zorbalıktan özgür kılar onları, Çünkü onun gözünde onların kanı değerlidir.²⁵ Onlar acı nedir bilmezler, Bedenleri sağlıklı ve semizdir. Başkalarının derdini bilmez, Onlar gibi çile çekemezler. Bu yüzden gurur onların gerdanlığı zorbalık onları öreten giysi gibidir.²⁶ Dinle oğlum; sözlerimi benimse ki, uzasın ömrün. Seni bilgelik yolunda eğitir, doğru yollara yöneltirim. Ayakların takılmadan yürür. Sürçmeden koşarsın. Aldığın terbiyeye sarıl bırakma, Onu uygula, çünkü odur yaşamın. Kötülerin yoluna ayak basma. Yürüme alçakların yanında. O yoldan sakın yakından bile geçme. Yönünü değiştirip geç. Çünkü kötülük etmedikçe uyuyamaz onlar. Uykuları kaçır saptırmadıkça birilerini. Yedikleri ekmek kötülük, içtikleri zorbalık ürünüdür. Oysa doğruların yolu şafak ışığı gibidir. Giderek öğle güneşinin parlaklığına erişir. Kötülerin yoluysa zifiri karanlıktır. Neden tökezlediklerini bilmezler.²⁷ Bereket doğru kişinin başına yağar, kötülerse zorbalıklarını sözle gizlerler.²⁸ Rab “Onlar doğruluk nedir bilmiyorlar”, diyor, saraylarına zorbalık çapul ve yağma yığmışlar.²⁹ Ey sizler kötü günü uzak sanan, Zorbalık tahtını yaklaştıranlar. ³⁰ Bazı askerler de ya biz ne yapalım diye sordular. O da “Kaba kuvvetle ya da yalan suçlamalarla kimseden para koparmayın” dedi, “Ücretinizle yetinin.”³¹

6) Saldırganlık olarak şiddet

²⁴ Mezmurlar, 58/1-2.

²⁵ Mezmurlar, 72/11-14.

²⁶ Mezmurlar, 73/4-6.

²⁷ Süleyman'ın Özdeyişleri, 4/10-19.

²⁸ Süleyman'ın Özdeyişleri, 10/6.

²⁹ Amos, 3/Tanrı Konuşursa Peygamber Susamaz, 10

³⁰ Amos, 6/Vay Başına Kaygısızların,3.

³¹ Luka, 3/Yahya Rabbin Yolunu Hazırlıyor, 14.

Ani bir duygusallık olarak öfke, öfkenin hemen belli edilmesi, kör nefret ve sağduyudan uzak bütün aşırı duygusallıklar kınanıyor. Eğer bir adam Allah'ı seviyorum der ve kardeşinden nefret ederse yalancıdır. Gördüğü kardeşini sevmeyen görmediği Allah'ı sevemez.³² Kardeşine yüreğinden nefret etmeyeceksin.³³ Kardeşinden nefret eden her adam kâtildir. Kâtilde ebedi hayat yoktur.³⁴ Ahmak sinirlendiğini hemen belli eder. Ama ihtiyatlı olan aşağılanmaya aldırılmaz. Duygusal tepkiyi belli etmek ahmaklık olarak niteleniyor.³⁵ Öfkeli adamla arkadaş olma.³⁶ Öfkeli adamın günahı çok olur.³⁷

7) Zorbalar ve zorbalık kötülenmesi anlamında şiddet

Kutsal Kitap'ta zorbalar ve zorbalık kötüleniyor. İyi insan ağzından çıkan sözleri için ödüllendirilir. Ama hainlerin soluduğu zorbalıktır.³⁸ Şiddete başvurmadığı, ağzından hileli söz çıkmadığı halde, ona kötülerin yanında bir mezar verildi, ama öldüğünde zenginin yanındaydı.³⁹ Dokudukları ağdan giysi olmaz, elleriyle yaptıklarıyla örtünemezler, eylemleri kötü eylemlerdir. Elleri zorbalığın araçlarıdır.⁴⁰ Yabancılar senin surlarını onaracak, kralları sana hizmet edecek, öfkelendiğimde seni cezalandırıyordum da, kabul ettiğimde sana merhamet göstereceğim.⁴¹

8) İyiliğin zıddı olarak kötülük ve bunun şiddetle ortaya konması

Kutsal Kitap'ta iyilik tavsiye ediliyor, kötülük yeriliyor. Rab diyor ki, adil ve doğru yapın. Soyguna uğrayanı zorbanın elinden kurtarın. Yabancıya, öksüze, dula haksızlık etmeyin, şiddete başvurmayın,

³² Yuhanna.1.Mek.4/20.

³³ Levililer,19/17.

³⁴ Yuhanna.1.Mek.3/15.

³⁵ Süleyman'ın İşleri, 12/16.

³⁶ Sül.Mes, 22/24.

³⁷ Sül.Mes.,29/22.

³⁸ Süleyman'ın İşleri, 13/2.

³⁹ Yeşaya, 53/9.

⁴⁰ Yeşaya, 59/6.

⁴¹ Yeşaya, 60/10.

burada suçsuz kanı dökemeyin.⁴² Egemen Rab şöyle diyor: Yeter artık ey İsrail önderleri! Zorbalığı baskıyı bırakın. Adil ve doğru olanı yapın. Halkımı kendi topraklarından kovmayın. Egemen Rab böyle diyor.⁴³

9) Kötülerin Allah tarafından cezalandırılma biçimi olarak şiddet

Birçok ulusu soyduğunuz, kan döktüğünüz, ülkelere, kentlere, oralarda yaşayana herkese zorbalık ettiğiniz için halklardan sağ kalanlar da sizi soyacaklar.⁴⁴ İlahların tapınaklarını zorbalık ve hileyle dolduran putperestleri o gün cezalandıracağım.⁴⁵

10) Eğitim amaçlı şiddet türü olarak şiddet

Eğitim amaçlı dövme Tevrat'ta caiz görülmektedir. “Uyarıları zihnine işle, bilgi dolu sözlere kulak ver. Çocuğunu değnekle dövmekten geri kalma, O’nu değnekle dövsen de ölmez. Onu değnekle döversen canını ölümler diyarından kurtarırısın.”⁴⁶ Kitabı Mukaddes'teki bu şiddet pasajlarının dışında bir de hukuki müeyyide bağlamındaki şiddete dair pasajlara değinmek yerinde olacaktır. Ahdi Cedit'in temel şer'i hükümlerinin en önemli ilkesi olduğu açıkça görülen bir hüküm vardır. O da, kan dökülmeksizin bağışlamanın olmayacağı düşüncesidir. Bu ilke şu pasajda belirtilir. Bu düşünce bin yıllar boyunca sürdürülerek günümüze namusun ancak kanla temizleneceği şeklinde aktarılacaktır ve töre cinayetlerine sosyal bellekte kaynaklık eden bir referans noktası olacaktır. Bu konunun detayına daha sonra değinilecektir. Bu ise ataerkil kültürü çoğunlukla İbrani gelenekle aynı kulvarda koşan ataerkil İbrani kültürü yapacaktır sonraları.

Yahudi Şeriatı'na göre her şey kanla temizlenir. Kan dökülmeksizin bağışlama olmaz.⁴⁷ Ancak kan dökülerek bağışlanma olabileceğine dair bu inancın bir yansıması da Hz. İsa'nın kendisine

⁴² Yeremya, 22/Kötü Krallara Karşı Yargı, 3.

⁴³ Hezeikel, 45/Rab'bin Payı, 9.

⁴⁴ Habakkuk, 2/Rabbin Yanıtı, 1-2.

⁴⁵ Sefanya, 1/Felakete karşı Uyarı, 9.

⁴⁶ Sül.Mes.23/13.

⁴⁷ İbrani.Mek. 9/22.

inananları, bu imanın sonucunun kılıç olabileceği ve insanların inanmanın bedelini kanlarıyla ve canlarıyla ödeyebilecekleri noktasında uyarmasıdır. Bu bakımdan hukuki bağlamda Kitabı Mukkades'te dinlerin bilhassa Hıristiyanlığın belki de bir takdiri ilahî neticesi hemen her zaman tebliğde bulunduğu bölgede, o bölgenin iktidar sahipleriyle kılıçla mücadele etmek zorunda kalacağına dair Peygamberi bir uyarı yahut dinden dolayı uğranılan şiddetin belki ilk habercisi kabul edilebilecek bu pasajlar oldukça dikkat çekicidir: “Ben selamet getirmeye değil kılıç getirmeye geldim.⁴⁸ Ben kılıç getirmeye geldim. Akrabaları ve dostları ayırmaya geldim.”⁴⁹

Ayrıca Yahudi tarihinin doğal bir parçası olarak onların gerek yaptıkları gerek uğradıkları şiddetten Ahdi Atik ve Ahdi Cedit'te şöyle söz edilmektedir: “İsrailoğulları katliam yapıyor.⁵⁰ Ay halkının tümü öldürüldü.⁵¹ Eglon kılıçtan geçiriliyor⁵² Debir halkı yok edildi.⁵³ Hatsor halkı yok edildi.⁵⁴ Davud katliam yaptı.⁵⁵ Düşman tümüyle yok ediliyor.⁵⁶ Köle hür her erkek öldürülecek.⁵⁷ Yetmiş kişinin başı küfeye konuyor⁵⁸ Davud kırk bin adam öldürdü⁵⁹ Abia ile Yeroboam arasındaki savaşta beş yüz bin kişi öldü⁶⁰, Yahudiler düşmanlarını kılıçtan geçirdiler.⁶¹ Düşmandan nefes alan kimse bırakmayacaksın.”⁶² Bu katliamlardan bir kısmına yönelik ilahî tehditlerden yukarıda söz edilmiştir. Allah Yerusâlim'i kana boyayanları ilahî cezaları ile tehdit etmektedir. Ancak bu tehditlere aldırmayan şiddete uğradığı kadar

⁴⁸ Matta, 10/34.

⁴⁹ Matta, 10/34; Luka, 12/52.

⁵⁰ Sayılar, 21/1; 21/33.

⁵¹ Yeşu, 8/24.

⁵² Yeşu, 10/34.

⁵³ Yeşu, 10/38.

⁵⁴ Yeşu, 11/10.

⁵⁵ I.Sam., 27/8.

⁵⁶ Tesniye, 7/2.

⁵⁷ II.Kral. 9/8.

⁵⁸ II.Kral.10/7.

⁵⁹ I.Tarih,19/18.

⁶⁰ II.Tarih, 13/15.

⁶¹ Ester, 9/5.

⁶² Tesniye, 19/15.

şiddet uyguladığı kendi din kitaplarından anlaşılın Yahudi toplumu sadece şiddet uygulamakla kalmıyor, şeraitleri gereğince kanın kanla yıkanması gerektiğinden de öte bunu bütün tarihleri boyunca yukarıdaki ibarelerden de anlaşıldığı kadarıyla bilfiil uyguluyorlardı. Fakat bu şiddet en çok kadınları etkilemekteydi. Şimdi Yahudi tarihinde bu yoğun şiddet bombardımanından hem de kanın kanla temizleneceği anlayışına sahip bir şiddet ortamından kadının nasıl etkilendiğine bakmak yerinde olacaktır.

Tevrat'ta İbrani Kültürü, Kadın ve Şiddet

Ancak Yahudi toplumundan asıl şiddeti görenler kadınlardı. Çünkü esir alıp da erkeklerini öldürdükleri kavimlerin kadınlarını ganimet olarak almaları esnasında kadınlara uygulanıyordu. Bu konu ise din kitaplarında şöyle ifade edilmekteydi. “Mağlup ettiğin kavmin erkeklerini öldüreceksin kadınlarını ve mallarını ganimet olarak alacaksın.”⁶³ Bu anlayışa göre kadın ganimet olarak alınan bir mal idi, tıpkı Cahiliye Araplarında kadınların miras bırakılabilen bir mal sayılmaları gibi bir konumda düşünölmelerinden kaynaklanmaktadır.

İbrani kültürün bilhassa yazıya geçişinden sonra kendinden sonraki tüm ataerkil kültüre damgasını vurduğunu söylemek çok yanlış olmasa gerekir. Böylece İbrani kültür, yazıya aktarıldığı andan itibaren ataerkil İbrani kültür olup çıkmıştır. Bir bakıma vahiyle tescillenen bu ataerkil kültürde kadınlar yaratılışlarından itibaren eksik olmalarından ötürü onlara kutsal metinlerde reva görölen her türlü anlayış da “kutsal” olmaktadır. Çünkü onlar Kitab-ı Mukaddes'in dilinden hilekar ve kurnaz⁶⁴, kötölüğün kaynağı⁶⁵, kötölük yapmaya kışkırtıcı, kötölükte yardımcı⁶⁶, şehvetine düşkün, zinacı⁶⁷, kavgacı⁶⁸, kaygısız⁶⁹,

⁶³ Tesniye, 20/12.

⁶⁴ Süleyman'ın Meselleri, 6:25-26; 7:6-27; Vaiz, 7:26.

⁶⁵ II. Krallar, 9:30-37; Yeremya, 44:15-19, 25; Hezekiel, 8:14.

⁶⁶ Sayılar, 31: 15-16; I. Krallar, 21:25; Nehemya, 13:26; Yeremya, 7:18.

⁶⁷ II. Krallar, 23:7; Hoşea, 4:13-14.

⁶⁸ Süleyman'ın Meselleri, 27:15-16.

⁶⁹ İşaya, 19:16; Yeremya, 50:53; 51:30; Nahum, 3:13.

putperestlerin adetlerine eğimli, putçuluğun ve batıl inançların yayılmasına yardımcı olmaları⁷⁰ gibi kötü hasletlere sahiplerdir.

Çoğu feminist çevrelerde iddia edildiği gibi ataerkil kültürün temeli tek Tanrılı dönemle değil yalnızca kadına sığ bir bakışla bakan Yahudi toplumu tarafından temeli atılmış bir bakış açısıdır. Bu bakış açısı kökeni İbrani yahut Yahudi sosyal belleğinden almakla birlikte bu bakış açısının ilk izlerini Tevrat'ta görmekteyiz. İbrani kültürün günümüzde halen yaşayan ataerkil kültürün de fikir babası olduğunu çıkarabileceğimiz en temel parametreler ise şunlardır:

1-Kadının erkeğin yarısı olduğu düşüncesinin tamamen Tevrat eksenli bir telakki olması.

Bu telakkinin Tevrat eksenli olduğunu Tevrat'ın şu pasajından gayet iyi anlayabilmekteyiz. "Kadın erkeğin yarı değerindedir."⁷¹ Kitab-ı Mukaddes'te kadına ithaf edilen bir takım olaylar ve kadının değerini erkeğin yarı konumuna düşüren ibareler sebebiyle Rabbinik literatürde de kadınların zeka seviyesi sorgulanmış ve bu konuda fazlasıyla spekülasyon üretilmiştir. Buna göre Rabbilerin bu husustaki genel eğilimleri kadınların akıllarının eksik olduğu yönündedir. Bu sebeple kadınların şahitliği mahkemelerde kabul edilmemiş ve onlara yün eğirmek, ve diğer el becerileriyle ortaya koydukları faaliyetler dışında herhangi bir bilgelik atfetmemek hatta yeteneklerinin de sadece bunlarla sınırlı olduğu anlayışı ortaya çıkmıştır.⁷²

2-Tevrat'ta kadınlar nüfus sayımına bile katılmaya değer bulunmamaktadır, çünkü onların eli silah tutmamaktadır.

Savaşçı toplumlarda yahut yaşamak için savaşmak zorunda olan toplumlarda eli silah tutmayanlar insan sınıfına dahi sokulamazlar. Nitekim kadınlar yapılan nüfus sayımına katılmıyor.⁷³

⁷⁰ Yeremya, 7:18; Hezekiel, 13:17, 23.

⁷¹ Levililer, 27/6.

⁷² Hakkı Şah Yasdıman, "Yahudi Kutsal Metinlerde Kadın Karşısı Söylemler", *DEÜİFD*, sayı: XV, yıl: 2002.

⁷³ Sayılar, 3/40.

3-Ayrıca kadına yalnızca cinsel bir obje olarak bakıldığı da esir kadınlardan yalnız bakire olanlarının yaşatılıp diğerlerinin öldürülmesinden gayet iyi anlaşılmaktadır.

“Esir kadınlar öldürülüyor, bakireler öldürülmüyor.”⁷⁴

4-Kadınlar hayvanlarla kıyaslanarak kadınlara hayvan gibi muamele ediliyor. Düşmanların kadınları onların hayvanları değerinde algılanarak öldürülüyor, ayrıca anlayışsız kadınlar da domuzun burnundaki halkaya benzetiliyor.

“Düşmanların kadınları ve hayvanları öldürülüyor.”⁷⁵ “Domuzun burnunda altın halka ne ise anlayışlı olmayan güzel kadın da öyledir.”⁷⁶

5-Kadın erkeğin yarı değerinde algılandığı için kadının adağı erkeğin ancak yarısınıniki kadar olabiliyor.

Bu, İslam hukukunda kölenin hürün yarı cezası ile cezalandırılması hükmünü anımsatan bir kaidedir. Ama sonuçta burada hür köle ayrımı değil kadın erkek ayrımı söz konusudur ve kadın erkeğin yarı değerinde telakki edilmektedir bu İslam'da bazı mevzu hadis rivayetlerinde de yansıyan İsrailî anlayışın dünyaya kadınlar hakkında ataerkil İbrani kültür bağlamındaki en önemli hediyesidir. Adak erkek için kadının iki katıdır.⁷⁷

6-Ayrıca kardeş karıları yahut başka insanların karıları bir demet çiçek yahut bir eşya gibi başkalarına hediye edilebilmektedir.

Bu ise İsrailî kültürü daha çok ataerkil kültür yapmaktadır. Karılarını başkalarına vereceğim.⁷⁸ Bu ifadeler kadını bir mal statüsüne indirgemektedir.

⁷⁴ (Sayılar, 31/13).

⁷⁵ Yeşu, 6/21.

⁷⁶ Sül.Mes. 11/22.

⁷⁷ Levililer, 27/9.

⁷⁸ Yeremya, 8/10.

Geniş evde kavgacı kadın ile beraber olmaksızın dam köşesinde oturmak iyidir.⁷⁹ Çölde oturmak kavgacı ve huysuz kadınla oturmaktan iyidir.⁸⁰

Ahdi Atik'te değil de Ahdi Cedit'te kadınlarla ilgili birkaç olumlu övücü ve erkelere karılarına iyi muamele etmeyi öğütleyen şu cümleler yer almaktadır: “Ey kocalar! Mesih'in kiliseyi sevdiği gibi karılarınızı sevin. Karısını seven kendini sever.⁸¹ Adam babasını ve anasını bırakacak, karısına yapışacaktır.⁸² Ey kocalar! Kadına hürmet ederek karılarınızla beraber akıl dairesinde oturun. Ta ki dualarınıza mani olmasın.⁸³ Fakat bu ifadeler bile Ahdi Cedit'e Yahudi kültüründen kalma kadın anlayışının girmesine engel olamamıştır: “Kiliselerde kadınlar sükût etsinler; çünkü onlara söylemek için izin yoktur. Ancak şeriatın da dediği gibi tabi olsunlar. Ve eğer bir şey öğrenmek isterlerse, evde kendi kocalarına sorsunlar. Çünkü kadına kilisede konuşmak ayıptır.”⁸⁴ Bu noktada Hıristiyanlığa kiliselerde kadınların söz söyleme engel olan mezkur zihniyetin kökenini Yahudi kültürde aramak makuldür. Çünkü kadınları mabedde söz söylemek şöyle dursun oraya bile sokmayan hatta diğer dinî faaliyetlere de katılmasını engelleyen anlayış Ahdi Atik'e dayanmaktadır.

Sonuç

Şiddet, kavramı tarih boyu hemen bütün toplumlarda gözlenen ortak bir olgudur. Bu bakımdan legal veya illegal bağlamda şiddetin vaki olmadığı bir toplum düşünülemez. Şiddetle ilgili ironik olan ise, insanların dünyadaki huzur ve mutluluğunu temin etmek üzere ortaya çıkmış bir kurum olan dinde dahi şiddetin var olması, üstelik bunun Tanrı adına yapılmasıdır. Tek tanrılı dinlerin ilki olan Yahudilikte ve bu dinin kutsal metinlerde şiddet, dinsel olarak hem teoride hem de

⁷⁹ Sül.Mes., 21/9.

⁸⁰ Sül.Mes., 21/19.

⁸¹ Efesos.Mek. 5/25; Kolose.Mek 3/19.

⁸² Efesos.Mek. 5/31; Tekvin, 2/24.

⁸³ Petrus.1.Mek. 2/7.

⁸⁴ Korintoslulara Mektuplar, 14:34-35.

pratikte ortaya konulduğu tarihî bir vakıa olagelmıştır. Ahdi Atik'te Yahve, Adem'in oğlu Kayın'den başlamak üzere şiddetin varlığını haber vermiş; gerektiği yerde kendisi insanlıktan intikam almak üzere şiddete başvurmuş, kendi adına şiddet uygulanmasını emretmiş ve kendine inananların maruz kaldığı şiddeti de haber vermiştir. Bunların yanı sıra Yahudi tarihi, hem kendilerine uygulanan hem de uyguladıkları bakımından bir bakıma şiddetin tarihidir denilmesi yanlış olmaz.

Şiddete hem dinî bir vecibe hem de dinî bir kılıf olarak başvuran İsrailoğulları'nda kadın şiddetin hep nesnesi olmuştur. Kökeni aslî suça kadar götürülen bu kadına yönelik ikinci plana itilmişlik hem onun sosyal hayatın gerisinde kalmasına hem de tabiri caizse şamar oğlanına dönmesine yol açmıştır. Dinî ve içtimai olarak hep şiddete maruz kalan kadının bu durumu onun maddî ve manevî eksikliğiyle açıklanmış dolayısıyla buna uygun hükümler vaz edilmiştir. Yahudi kutsal metinlerinde ve kültüründe görülen bu anlayış sınırlı bir şekilde dahi olsa Hıristiyanlığa da geçmiş görünmektedir.

Kaynakça

Hakkı Şah Yasdıman, “Yahudi Kutsal Metinlerde Kadın Karşıtı Söylemler”, *DEÜİFD*, sayı: XV, yıl: 2002.

Ahdi-i Atik ve Ahd-i Cedid, Kutsal Kitap, Yeni Çeviri, Orhan Matbaası, Kitabı Mukaddes Şirketi, İst., Mart/2003.

Künye:

Öztürk, Emine “Ahdi Atik ve Ahdi Cedid'de Saldırganlık ve Şiddet Olgusunun Sosyolojik Tahlili”, *İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi 1*, (2012): 143-159.